

PORTRETT AV CATO

KAJ SKAGEN

En gang i slutten av 1980-årene sendte Vårherre de tre erkeenglene Orifiel, Gabriel og Mikael til jorden for å minne menneskene om deres himmelske opprinnelse og bestemmelse. De tre fikk beskjed om ikke å nøle med å fortelle menneskene at deres hukommelsestap ikke bare lot Gud forsvinne for dem, men at de i tillegg selv måtte bli glemt av Gud.

Da erkeenglene etter lang tids reise kom frem til sitt bestemmelsessted, kunne de ikke utføre oppgaven, for de visste ikke hvor de var og skremte menneskene med sitt underlige utseende. Særlig Orifiel med det dystre ansikt og svepen i hendene gjorde at folk gikk utenom dem i gater og på landeveier. Siden ingen våget å hjelpe dem med hverken mat eller husly, ble de magre av sult og herjet av nattevåk. Så langt fra å kunne minne menneskene om deres åndelige hjem, måtte de i sin elendighet bestrebe seg på ikke å glemme hvor de selv var kommet fra. Ikke sjelden tilbrakte de dager og netter i politiets varetekt, eller på herberger for hjemløse, snart i det ene landet og snart i det andre, idet de streifet hvileløst omkring i håp om et mirakel som kunne redde dem. Men det virket som om Gud hadde glemt dem.

Midt på vinteren kom de til Oslo nattetider og begynte å banke på dørene for å få vern mot mørket og kulden, men ingen ville ta imot dem. Hutrende tok de seg forbi bygårdene på Frogner og villaene på Smestad og Voksen. Overalt knakket de på vinduer og dører, men ingen åpnet for dem. Til slutt kom de opp i Ankerveien ikke langt fra Besserud stasjon. Der så de lys i et vindu og konturene av en svær

mann som gikk frem og tilbake og lot til å lese høyt for seg selv fra en bok. Da de gikk nærmere kunne de høre setningen: *To Mænd kom ruggende nordover fra Nabogaarden, de var mørke i Ansiktet og med tyndt, graanet Skjæg, den ene av dem bar et Veivspil paa Ryggen.*

«Det er oss,» utbrøt Gabriel, «vi er ventet, vi er endelig fremme!»

«Jeg hørte *to*, ikke *tre* menn,» innvendte Orifiel, «vi er *tre*. Og har ingen lirekasse.»

«Lirekassen,» svarte Mikael, «det er deg, Orifiel, med ditt evinnelige og gjentakende svartsyn, da blir det *tre!*»

De skyndte seg å ringe på, og straks etter ble døren slått opp. En to meter høy mann med førsteutgaven av Hamsuns *Landstrykere* oppslått i hånden, hjemlig kledd i skjorteermene og med et ansikt markert av slekt, velstand og litteratur stirret undersøkende og interessert på dem. Med hakkende tenner og i munnen på hverandre presenterte erkeenglene seg og bad om losji. Til sin egen overraskelse, «sturt av en hemmelig intuisjon», forklarte mannen senere, slapp han straks de tre forhutlede gamlingene inn, ledet dem til et av husets gjesteværelser, gav dem ulltepper, vin og brød, og gikk deretter «intetanende» tilbake til sin lesning. Erkeenglene falt snart i søvn, men ikke før de var blitt enige om hvordan de skulle gå frem for å formidle den glemte kunnskapen om åndsverdenen til denne gjestfrie herren som Gud åpenbart hadde utsett til å være deres budbringer til menneskene.

Slik gikk det til at den borgerlige, kultiverte og respekterte stjerneadvokaten Cato Schiøtz fra Holmenkollen ble talsmann for en av de mer burleske livsanskuelsene i Norge.

*

Et av antroposofiens særpreg er motsetningen mellom dens borgerlige fasade og dens aparte innhold, og få anskueliggjør dette paradokset bedre enn Cato. Vestkantjuristen som glir så naturlig inn i Dagsrevyen som ekspert, kjent for sin rolle i Orderud-saken og Liland-saken, men også fra mange saker om økonomisk kriminalitet og ytringsfrihet, kunne dessuten på stående fot forklare hvordan kugjødsele behandlet

etter homøopatiske prinsipper under bestemte månefaser formidler kosmiske krefter til jorden som gjør det lettere for oss å begripe ånden i naturen. Med samme presisjon som han kan legge frem svakhetene i dommen mot Fredrik Fasting Torgersen, kan han gjøre rede for det niledede menneske fra fysisk legeme til jegets høyere funksjoner i «åndsselv», «livsånd» og «åndsmenneske», som det heter i esoterisk antropologi.

I begge tilfeller vil Cato på spørsmål om hva han bygger på, gi det samme svaret: mest mulig fakta og best mulig skjønn. Men blir han presset, innrømmer han at han ikke tror på Steiners redegjørelser fordi han mener de er faktabaserte, men fordi de gir ham smaken av sannhet. Antroposofi, vil han si, er rett og slett selvvinnlysende for ham. Han er åpen for at det kan finnes bevissthetsnivåer der det usynlige blir synlig og troens objekter åpenbarer seg, men siden han ikke har noen direkte erfaring med dette, foretrekker han å si at han *tror* på det han i sitt stille sinn vet er sant. På direkte spørsmål vil han kalle seg kristen, men ved nærmere undersøkelse ville han definere kristendom på en steinersk måte som ville gi norske biskoper gåsehud, hvilket ikke skal så mye til i en kirke der mange hverken tror på Gud eller Djevelen, og hvor Jesus er blitt degradert til sosialrådgiver.

Cato, derimot, tror på helvete, eller iallfall på sjelens fortapelse gjennom å lukke øynene for livets dypere dimensjoner. I et intervju fra 2018 tok han seg friheten å spørre om «det onde er en metafysisk realitet» og om Hitler var «føreren eller var han den førte», et tema intervjueren straks lot falle, kanskje til Catos lettelse, for hvor kunne det ikke ha ført oss? Den antroposofiske historikeren Karl Heyer, en av Steiners yngre medarbeidere, mente at Hitler var styrt eller «besatt» av Kristi kosmiske motstander.

Intet umenneskelig er Cato fremmed, heller ikke demonologien hos Steiner, men det må sies at han aldri insisterer på å sette sitt flagg på de trekk ved antroposofien som i godt selskap oppfattes som sære og uspiselige. Hans formidlingsoppgave blir utført med pedagogisk finesse; ingen mesterkokk serverer retter han selv ikke finner smakfulle. Antroposofi er, spør man Cato, på langt nær så underlig og

bisart som Rudolf Steiner trodde. Er kirkens prester forpliktet på Luthers antisemittiske bordtaler? Er Hamsun en like stor politiker som romanforfatter? Holder du deg med lutter fullkomne venner? Er du selv uten feil? Fra Steiner tar Cato det han vil ha, resten lar han ligge i respektfull stillhet. Men i fortrolig selskap toer han sine store og rause hender over det som ikke tåler dagens politisk og åndelig korrekte lys hos mesteren. – Utvilsomt ville også Steiners syn på bakgrunnene for første verdenskrig i dag bli oppfattet som okkulte konspirasjonsteorier. Men alle verdensbilder som ser på historien som menneskets dannelsesvei eller Guds frelsesplan, er jo konspirative, fordi de ser en skjult intrige og mening i det som hender og former oss.

Således har Cato det med Steiner litt som sørlandspietistene hadde det med Jesus, de som ble minnet om at Frelseren hadde gjort vann til vin under bryllupet i Kana, og svarte: «Me vett at det står der, men me liga det ikkje.» For eksempel vet Cato at Steiner under første verdenskrig holdt foredrag om hvordan okkult inspirerte lobbyister i Amerika og England styrte verdenspolitikken i retning av et angelsaksisk verdensherredømme som truet Europa med sosiale og politiske katastrofer som siden inntraff i tur og orden. Ubehaget ved disse foredragene går langt inn i den antroposofiske bevegelsen. For eksempel bortforklarer Steiner-biografen Christoph Lindenberg Steiners synspunkter på krigsbakgrunnen med at mesteren under krigen ikke var i stand til fullt ut å benytte seg av sine klarsynsevner, og måtte stole på sitt personlige skjønn, og da gikk det altså galt.

Heller ikke den merkelige boken *Våre atlantiske forfedre* er ukjent for Cato. Der bruker Steiner, ennå i sin teosofiske fase, stadig de gamle rasebegrepene for å kaste lys over menneskehetens barndom. Nå er det ikke så lett å overføre nyere begreper til en førhistorisk fosterfase der menneskene lignet store skjell eller drømmende amøber i en flytende og luftaktig tilstand på en jord usynlig for det blotte øye. Men bare eksistensen av slike merkelige menneskevesener på sunkne fantasikontinenter med legendariske navn som Atlantis, Lemuria og

Hyperborea, er problematisk for den som vil gjøre antroposofien respektabel på Oslos vestkant.

Overhodet har Steiner lagt unødige mange hindringer i veien for Catos antroposofiske prosjekt. Var det virkelig nødvendig å snakke om stordjevelen Ahrimans nær forestående inkarnasjon i et menneskelig legeme? Kunne det ikke ha vært nok med den tross alt plausible ideen om karma og reinkarnasjon, pyntet med litt mystisk kristendom?

Det som skiller Cato fra mange andre antroposofere er hans naturlige og uovervinnelige motstand mot de verste utslagene av Steiners okkultisme. Det koster ikke Cato noe å si høyt at Steiner er den moderne tids største universalgeni. Han blir ikke selv mindre av Steiners storhet, for han er ikke gjennomtrukket av antroposofi. Han har antroposofien på innerlommen, som et trumfkort i et spill hvor han selv er spilleren. Cato er empiriker, og vet derfor at hans antroposofi er en trossak. Det var også hans empiriske legning som fikk ham til å tro på Joralf Gjerstad eller «Snåsamannen».

Invitert med av Gjerstads biograf Ingar Sletten Kolloen tok Cato før han dro hjemmefra ut et kort fra kortstokken, med lukkede øyne for ikke selv å vite hvilket kort det var, og skjulte det i lommeboken. Vel fremme på Snåsa satte han mirakelmannen på prøve med spørsmål om hvilket kort han hadde mellom pengesedlene:

«Du har sparfemma, ja,» svarte mirakelmannen.

Og det *var* spar fem!

Denne historien vandret deretter gjennom hele den norske medie-verden, i Catos øyne som en sannsynliggjøring den faktiske eksistensen av oversanselige evner, selv om Joralf Gjerstad i Steiners øyne måtte ha vært et forsinket menneske som i strid med menneskehetens normalutvikling var blitt hengende i dekadente rester av en forlatt bevissthetstilstand som ville ha passet bedre i Atlantis enn på Snåsa.

For min egen del tror jeg at slike indisier er uten betydning. For er ikke hele verden et bevis på at eksistensen har en dypere grunn, uten at dette overbeviser alle? Et spirituet verdensbilde må man ha

eller skaffe seg sansen for gjennom blikkets karakter, selve forståelsesmåten, og man trenger da ingen ytterligere beviser, like lite som vi trenger beviser for å tro at verden overhodet finnes.

Men interessen for parapsykologiske fenomener som indikasjoner på at oversanselige evner og dimensjoner finnes – en interesse som Cato deler med andre antroposofe, både André Bjerke og Øistein Parmann var opptatt av dette – sier noe om hvem Cato er: Han er advokat og lever av å presentere seg for verdens skeptiske blikk, samtidig som han er ute av stand til å forstille seg. Med all sin borgerlige ærverdighet og status er han i det intellektuelle domene ren og uskyldig som et barn, hvilket gir ham kraften til å overbevise og frimodigheten til å stå frem som dåre i verdens øyne. Hans autentisitet og integritet er absolutt, all beregning preller av på ham, og det er dette som er energien i hans karisma og hans maskuline sjarm.

Dette paradokset med den uforstilte retoriker viser tilbake på et enda dypere trekk i Catos personlighet. Han kan tro på Snåsamannen og beskrive engleprinsessen Märtha Louise som «en dame med misjon», men er ikke i stand til å si til seg selv at det han tror så klippefast på, er sikker viten.

Han forstår av Steiners fremstillinger at menneskeånden er udødelig og underkastet karma og reinkarnasjonens lover, som han tilegner seg like lett som forretningsjussens paragrafer, men han innbiller seg ikke at han «ser» de åndelige sannheter på samme måte som Steiner, Blavatsky eller Swedenborg. Selv overfor en ekte imaginasjon av, la oss si hans forrige inkarnasjon, om det skulle oppstå et slikt genuint syn hos ham, ville han opptrådt med den dypeste skepsis. Men når Snåsamannen ser spar fem inne i lommeboken hans, tvers gjennom læret, bøyer han seg for fakta. Han er en empiriker som tror på det mirakuløse.

På samme måte bøyer han seg for Steiners innsikter om liv og død, men vil ikke ha det sittende på seg at dette skulle være noe han, Cato Schiøtz, *vet* noe om. Motstrebende har han gått med på at antroposofiens fantastiske verden i prinsippet kan erkjennes, men i praksis

forblir den etter hans mening noe man må nøye seg med å tro på. Erkjennelsen er forbeholdt Steiner, vi andre må klare oss med troen. Antroposofien er, som et vittig hode har sagt, en vitenskap med bare én vitenskapsmann.

Dette er ikke helt uproblematisk for den gode antroposof som vet at Steiner avviste den naive troen som et sympatisk, men utidsmessig grunnlag for livsanskuelsen. Ånden måtte *erkjennes*. Men dette vekker ikke respekt i det gode selskap, hvor man godtar troen som privat forvillelse, men ser på åndserkjennelsen som patologisk fare. Hvorfor i all verden måtte Steiner pukke på at all hans uhørte esoterikk var noe man kan *erkjenne*, mens det er opplagt for alle med juridisk embetseksamen at religion og mystikk er et trosspørsmål?

Cato vet naturligvis at Steiners erkjennelsesfilosofi regner med høyere bevissthetsnivåer hvor åndsspørsmål som regnes for å være gjenstand for tro eller vanstro, kan erfares. Men han tror ikke derfor at han selv har erfart dem. Han skjelner mellom hva han bare har lest hos Steiner, og hva han med rette kan kalle sin egen innsikt. Det har bevart ham fra å tro seg rykket opp i presteskapet til en okkult kirke med Steiner som den evige pave. Han legger ikke sin egen tale i Steiners munn slik at ingen vet hvem som er buktaleren eller dukken.

Slik forvirring har Cato vært spart for gjennom et maktfullt ego som kveler alle tendenser til falsk ydmykhet i fødselen. Han er født på solsiden og har siden oppholdt seg der, uvitende om konkurransen på død og liv nedenunder. Han er språkmektig og belest, sågar medforfatter av en bok om norske skjønnlitterære førsteutgaver, og selv en legendarisk boksamler, men et ord som selvutslettelse inngår ikke i hans vokabular, hvilket verner ham mot okkult stormannsgalskap. Ved at han alltid har vært på toppen, blir han reddet fra esoterisk klatring.

En gang jeg hadde avtalt å treffe ham på Torvallmenningen i Bergen, byens åpne, sentrale torv, kom jeg et par minutter for tidlig og ble stående og gjette på om Cato ville dukke opp på venstre eller høyre fortau, før jeg tenkte at nei, han kommer til å gå inn på Torv-

allmenningen midt mellom fasadene, hverken på høyre eller venstre fortau, men på midtstreken, det ligger til hans natur. Ganske riktig gjorde han sin entré nøyaktig midt på torvet, som i en keiserlig triumferd, høyt ragende over brolegningen, med en kullsort hårmanke som tidens tann ikke biter på, som om selve tiden vet at den er kommet et sted hvor den pent må innrette seg etter vertskapet.

Catos kombinasjon av juridisk ekspertise, borgerlig dannelse og esoterisk ildhu har gjort ham til en uunnværlig antroposofisk alfahann i Norge. Bare å danne seg en oversikt over hans aktiviteter for Steiners ve og vel i landet krever lange arbeidstimer. Han har skrevet et tresifret antall artikler om norsk antroposofi; han har personlig støvsuget hele det norske litterære og offentlige liv etter det minste fingeravtrykk etter Steiner i tusenvis av bøker og aviser; hvis en nordmann har lest, nevnt eller tenkt på Rudolf Steiner for så meget som ett sekund i årene etter 1902, så har Cato allerede sjekket saken og skrevet en bok eller en artikkel om det.

Alt på fritiden, naturligvis.

På fritiden har han også sittet i styrene for nesten samtlige antroposofiske virksomheter, og man kan nevne hva man vil, Vidaråsen, Steinerhøyskolen, Antropos forlag og flere landbruksvirksomheter, om det så bare er en økologisk melkerampe på Hamar eller en esoterisk pølsebu på Utsira, så har ingen kunnet klare seg uten ham. Det er som om hele den antroposofiske bevegelsen var på vei ned i jorden for å gjemme seg i haugene da Cato kom forbi med sin dâm av flokkleder og verdensmann, og de hengte seg på ham som blikkbokser i en tråd. Slik ble han den antroposofiske bevegelsens Tordenskjoldsgeneral. Samme hvor man vender seg i dette okkulte foreningsliv, møter man én og samme representant, det samme selv-sikre og velkjente ansikt mot verden, klar til hvilken som helst dispuTT, sikker på å seire, uten tanke på annet enn å utmatte motstanderen gjennom årelange polemikker og aldri, aldri innrømme et eneste, ørlite nederlag.

Men mitt forhold til Cato er mer litterært enn antroposofisk. Vi ble kjent etter at han skrev et forsvar for meg i Dagbladet mot professor Helge Rønnings anmeldelse av min essaysamling *Natt til dommedag* i 1991. På den tiden var jeg ikke bortskjemt med offentlige forsvar, og jeg ringte for å takke Cato, fra en telefonkiosk på Fisketorvet, minnes jeg, så lenge siden at det ikke engang fantes mobiltelefoner, men fremdeles fisk.

Siden ville han stadig ha meg til Oslo for å holde foredrag i Forum Berle på den nye Steinerhøyskolen. Honoraret, som han tok fra sin egen lomme, var så høyt at vår familie kunne leve av det i en hel måned, og jeg sa alltid ja til disse invitasjonene. I 1995 forberedte jeg på hans forespørsel et foredrag som skulle være en kommentar til Inge S. Kristiansens bok fra 1989, *Jens Bjørneboe og antroposofien*, og disse forberedelsene førte til at jeg skrev *Metafysikk eller selvmord*, en bok om Bjørneboes forhold til Steiner.

Overhodet er Cato initiativtageren til det meste jeg har skrevet om antroposofi siden 1991, bortsett fra min Steiner-monografi *Morgen ved midnatt* (2015), som var mitt strengt personlige prosjekt. Med sin generøsitet og humor, sin faglige kompetanse og brede litterære orientering, er Cato en mann jeg finner det vanskelig å si nei til. På hans oppfordring skrev jeg den lille innføringen «Hva er antroposofi?» til tidsskriftet Steinerskolens temanummer om Steiner i 1997; essayet «Fra apati til antroposofi» i festskriftet til Karl Brodersens åttiårsdag; samme år «Er antroposofien vitenskapelig?» i Peter Normann Waages og hans essaysamling fra 2000 om Steiner sett utenfra, *Fascinasjon og forargelse*. Cato var initiativtageren til min innledning til den norske utgaven av Steiners *Goethes verdensanskuelse*. Det var han som fikk meg til å innlede og oversette Steiners tidlige grunnverk *Teosofi*; han redigerte og fikk utgitt min essaysamling *Den nødvendige utopi* i 2009, og jeg skrev innledningen til årets norske utgave av Steiners *Geheimwissenschaft* på oppfordring fra Cato.

Uten ham ville min lille bok fra 2018 om den unge Steiners idémessige utvikling, *Gralssøkeren*, ikke blitt skrevet. Utgangspunktet var et foredrag Cato hadde bedt meg om å holde på Forum Berle. Som forberedelse laget jeg et langt notat som trakk ut en hovedlinje

fra *Morgen ved midnatt*, og Cato mente at dette notatet bare kunne sendes videre til trykkeriet. Jeg satt midt i innspurten med en annen bok, *Norge, vårt Norge* om den norske nasjonalidentiteten, og hadde ikke tid til å gjøre noe med notatet. Cato gikk da selv gjennom det og kom med redaksjonelle forslag, som jeg utførte innimellom slagene. Mens jeg hadde hendene fulle med andre ting, ble manuskriptet, under Catos stadige spørsmål om «nå, hvordan går det med *Gralssøkeren?*», ferdig og sendt til Vidarforlaget, der Gunnar Totland også leste gjennom og kommenterte, og til sist forelå boken ferdig og trykt, sågar utgitt på tysk med Cato som mellommann, uten at jeg hadde noen følelse av virkelig å ha skrevet den selv.

Til mitt forsvar kan jeg vise til at jeg ikke er den eneste som har vært i berøring med Catos rolle som antroposofisk initiativtaker og mesén. Han samler ikke bare på norske førsteutgaver, han har vært fadder og fødselshjelper til mangen tekst som kunne bidra til å opplyse en flik av de veldige og mørklagte antroposofiske lerreter. Han står personlig ansvarlig for at tusenvis av sider okkult og verdikonservativ essayistikk er blitt reddet opp fra bunnen av de mange sunkne antroposofiske tidsskrifter gjennom de siste hundre år, tørket og trykket og sendt på lageret til forlaget Antropos. Cato kan ikke bare overtale dommere og jurymedlemmer, men lykkes også i å lokke kjente intellektuelle med ellers godt navn og rykte til deltagelse i steinerske prosjekter. Både Thomas Hylland Eriksen, Trond Berg Eriksen, Nils Christie og Rune Slagstad har under presset fra Catos karisma kompromittert seg med artikler om Rudolf Steiner.

Cato treffer jeg alltid i Bergen eller Oslo, som regel til en middag med en flaske god vin, for Cato, som betrakter seg selv som kristen, har ingen innvendinger mot at Jesus gjorde vann til vin, den må bare ha en viss kvantitet og kvalitet. Selv asketen Paulus anbefaler Timoteus å drikke litt vin for sin mave, mens Steiner derimot mente at alkoholen knytter oss for sterkt til kroppen i en epoke der utfordringen er å løse dette båndet for å bli seende i andre sfærer; selv drakk Steiner bare i ungdommen, men brukte snus også som klarsynt, visstnok står

hans snusdåse utstilt i Goetheanum, men dette har jeg ikke empirisk belegg for å si, jeg så den ikke da jeg var i Dornach sammen med Cato i 2018.

Det antroposofiske senteret Goetheanum utenfor den sveitsiske landsbyen Dornach er et skulpturelt betongbygg som fremstår som et modernistisk og nonfigurativt kunstverk, der det omgitt av en park troner over mer beskjedne bygninger i et pastoralt landskap med beitende kyr og vandrende mennesker. Det er noe utenomjordisk over bygget. Dette fremmede preget hadde også forgjengeren, det første Goetheanum, som var laget av tre og så å si skåret ut for hånd, men brant ned etter en ildspåsettelse i 1922. Steiner skal ha sagt at han valgte betongen som byggemateriale og den borgaktige arkitekturen for det andre bygget, fordi den første og mer innbydende, tempelaktige bygningen med den kunstneriske innredningen, brant ned: Den påsatte brannen symboliserte verdens avvisning av esoterikkens gave, og betongbygget anskueliggjør at antroposofien heretter må forsvare seg mot verden.

Man kunne si at Goetheanums ytre preg av kloster, borg og bunker peker på antroposofiens funksjon som frøbank og *Stay Behind*-sentral for de europeiske kulturtradisjonene som nå dør ut og blir glemt. For Steiner er ikke bare okkultist, han er også en eminent formidler av den europeiske religion, kunst, litteratur og filosofi som stadig færre klarer å få noe forhold til. Ved siden av å være vanskelig tilgjengelig esoterikk, er Steiners verk også en populær, spennende og omfattende innføring i hele det europeiske kulturgrunnlaget, fortalt på en måte som kan vekke interesse også hos den kulturløse, og i min generasjon hos mange som hadde vendt ryggen til alt som stammet fra Europa. Denne bedriften – levendegjøringen av en døende kristendom og kulturarv – kunne Steiner utføre fordi han gav den gamle verden nytt liv gjennom sitt personlige grep.

Her tror jeg vi er kommet til et hovedsynspunkt jeg deler med Cato når det gjelder både kulturen i sin alminnelighet og Rudolf Steiners antroposofi i sin særdeleshet: At det ikke er mulig å bidra med noe konstruktivt i – hverken i allmennkulturell eller antroposofisk

sammenheng – om man ikke gjør det gjennom personlig originalitet. Det allmenne som savner personlig preg, er uten verdi. Derfor er den personlige fadese bedre enn den ansiktsløse suksess, eller som Steiner selv sier: Den personlige usannhet er å foretrekke fremfor den upersonlige sannhet. Dette er i virkeligheten er sterkt argument for det provokative, uspiselige og upassende hos Steiner.

Men nå taper kanskje disse vurderingene om Steiner og antroposofi sin verdi og mening dag for dag. Antroposofien som fornyelse av vesterlandsk sivilisasjon, er en tapt sak i all overskuelig fremtid. Også i Norge, et av de landene som sterkest har merket Steiners innflytelse, har bevegelsen i dag mindre gjennomslag i yngre aldersgrupper enn før.

Det betyr ikke at den esoteriske strømmingen aldri igjen vil kunne bli en kulturell hovedstrøm, slik den har vært det i flere tidligere historiske epoker. Men det betyr at antroposofien ikke kunne og ikke kan hindre de sivilisasjonskatastrofene som ligger både rett bak og rett foran oss: To verdenskriger, atomvåpen, naturødeleggelse, datateknologi uten kontroll, kulturell glemsel, friheten og selvrådrettens oppsmuldring under totalitære regimer i liberal forklledning.

I denne situasjonen er Cato blitt like meget den antroposofiske bevegelsens arkivar som dens misjonær. Men det er ikke vanskelig å stå i spissen for eller slenge seg på en vinnende bevegelse. Det er bare de tapte saker som er verd å kjempe for. Det er den utopiske trangen til å skape en helt ny verden som ødelegger den.

Å holde flammen ved like, bevare glørne i asken til en senere ild, er alt.

*

Et par år etter den tredje verdenskrig nådde Mikael, Gabriel og Orifiel endelig hjem til Vårherre etter å ha utført sin oppgave på Besserud. De ble straks innkalt til en lengre *debriefing* i det himmelske sikkerhetsråd. Konklusjonen som de høytstående deltagerne trakk, var like uunngåelig som nedslående. Vårherre slo fast at den gnostiske renes-

sanse man hadde villet oppnå gjennom den høye og mørke mannen i Ankerveien i Oslo, ikke var blitt ført til noe gjennombrudd.

«Spar fem!» utbrøt han: «Ormevingel av en ond slekt! Først ber de om et tegn, og når de får tegnet, ler de av det!»

«Det er triste saker,» medgav Mikael, «hele jorden er full av skrapjern etter de idiotiske vindmøllene. Fra Sahara til Gobiørkenen kommer man ikke frem for styrtede satellitter og vrakene av millioner av elektriske biler. Ingen dyrker jorden ved hjelp av homøopatiske vekstpreparater gjæret i hjorteblerer, alle eter kakerlakker og melormer.»

«Er det overhodet mennesker igjen på jorden?» spurte Vårherre.

«Det er noen her og der.»

«Jeg overlater dem til Orifiel.»

«Jeg skal sende dem i strupene på hverandre!» ropte Orifiel.

«Men om det nå likevel finnes ti mennesker der nede som ikke har glemt oss!» innvendte Gabriel.

«Hvis det er ti som husker oss, skal jeg spare alle, også de som har glemt oss», svarte Vårherre nådig.

«Men hvis det er åtte? Syv er også mange!»

«Hvis det er syv, skal vi ikke straffe menneskene.»

«Men om det er én? Én er også mange!»

«Én er ikke mange,» svarte Vårherre og trakk på skuldrene: «Men det kan være det samme, hvis det er én, skal jeg spare alle.»

Et stort lettelsens smil bredte seg på Gabriels ansikt. Han reiste seg fra konferansebordet og vinket de andre med seg til randen av himmelen, hvorfra de kunne se ned i ruinene av Oslo. Det var iskald vinter der, og mørkt som i verdens avgrunn. Men noen bygninger stod mer eller mindre uskadde igjen. I Ankerveien lyste det i et vindu. Da Vårherre og erkeenglene lyttet intenst, kunne de høre tunge skritt av noen som gikk frem og tilbake over gulvet. Det var en svær mann, en to meter høy olding i skjorteermer med lett grånet hår og dype furer i ansiktet, sikkert over nitti år gammel. Han gikk og leste høyt for seg selv, gestikulerende med den frie armen som for en stor forsamling, skjønt han var aldeles alene. Åndeløst lyttet de der oppe etter de fjerne ordene nedenfra, og kunne høre setningen helt opp i him-

melen: *Den som virkelig går denne veien, opplever den som brolagt med beviser som ikke kan skaffes til veie på annen måte enn ved å gå den.*

Forbløffet så Vårherre og erkeenglene på hverandre.

«Hva i all verden mener han med det?» utbrøt Gabriel.

«Slipp meg løs, så skal vi få en ende på tåkepratet!» ropte Orifel.

«Vent,» sa Mikael, «han snakker om oss! Gi ham en sjanse!»

Og slik gikk det til at menneskeheten fikk enda en sjanse.